

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MINTAQAVIY IQTISODIY SIYOSAT VA TARMOQLAR IQTISODIYOTINING O'ZARO UYG'UNLIGI**Mirzaxadjayeva Shahzoda**

*Samarqand iqtisodiyot
va servis instituti, "Real iqtisodiyot"
kafedraasi assistenti*

shaxzodamirzaxadjayeva98@gmail.com

Mamasharipov Humoyun

*Samarqand iqtisodiyot
va servis instituti, Iqtisodiyot fakulteti
3-bosqich talabasi*

mamasharipovhumoyun195@gmail.com

MAQOLA MALUMOTI**ANNOTATSIYA:****MAQOLA TARIXI:**

Received: 23.12.2025

Revised: 24.12.2025

Accepted: 25.12.2025

KALIT SO'ZLAR:

*Raqamli transformatsiya,
mintaqaviy iqtisodiy siyosat,
tarmoqlar iqtisodiyoti,
integratsiya, innovatsiyalar,
iqtisodiy rivojlanish,
samaradorlik*

Ushbu maqola raqamli transformatsiya sharoitida mintaqaviy iqtisodiy siyosat va tarmoqlar iqtisodiyotining o'zaro uyg'unligini tahlil qiladi. U global raqamlashtirish kontekstida mintaqaviy siyosat va tarmoqlarning barqaror rivojlanishini ta'minlashdagi uyg'unlikning dolzarbligini o'rganadi. Maqolada raqamli transformatsiyaning nazariy asoslari, uning mintaqaviy iqtisodiyotga ta'siri hamda tarmoqlarning moslashuvi ko'rib chiqiladi. Tadqiqot mintaqaviy siyosat va tarmoqlar iqtisodiyoti uyg'unligini ta'minlash mexanizmlarini tahlil qilib, raqamli texnologiyalarning strategik integratsiyasi mintaqaviy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Kirish

XXI asr global iqtisodiyotining o'ziga xos xususiyatlaridan biri bu raqamli transformatsiyaning jadal sur'atlarda rivojlanishi bo'lib, u nafaqat ayrim tarmoqlarni, balki butun iqtisodiy tizimlarni tubdan o'zgartirmoqda. Ma'lumotlar, sun'iy intellekt, blokcheyn texnologiyalari va buyumlar interneti kabi innovatsiyalar ijtimoiy-iqtisodiy

hayotning barcha jabhalariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu sharoitda, mintaqaviy iqtisodiy siyosatning samaradorligi hamda alohida tarmoqlar iqtisodiyotining raqobatbardoshligi aynan raqamli transformatsiyaga moslashish va undan unumli foydalanish qobiliyatiga bog'liq bo'lib qolmoqda. Mintaqalar o'zlarining iqtisodiy salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish va barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun raqamli texnologiyalarni strategik jihatdan o'zlashtirishlari shart. Biroq, bu jarayon mintaqaviy siyosatning umumiy strategiyalari bilan tarmoqlar iqtisodiyotiining o'ziga xos ehtiyojlari va imkoniyatlari o'rtasidagi uyg'unlikni talab etadi. Raqamli transformatsiya sharoitida mintaqaviy iqtisodiy siyosat va tarmoqlar iqtisodiyotining o'zaro uyg'unligini tahlil qilish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Ushbu uyg'unlikka erishish mintaqaviy iqtisodiyotning dinamik o'sishini, innovatsion faoliyatni rag'batlantirishni va aholi turmush darajasini oshirishni ta'minlaydigan muhim omillardan biridir. Aks holda, raqamli bo'linish (digital divide) kuchayishi, iqtisodiy tengsizliklar chuqurlashishi va mintaqaviy rivojlanish sur'atlarining sekinlashishi xavfi mavjud bo'ladi. Maqolaning maqsadi raqamli transformatsiya kontekstida mintaqaviy iqtisodiy siyosat va tarmoqlar iqtisodiyotining o'zaro ta'sirini chuqur tahlil qilish, ularning uyg'unligini ta'minlash mexanizmlarini aniqlash va barqaror mintaqaviy rivojlanishga erishish uchun tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Ushbu tadqiqot nafaqat nazariy bilimlarni boyitadi, balki amaliy siyosat ishlab chiquvchilar va biznes rahbarlari uchun ham qimmatli qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Raqamli transformatsiya va uning iqtisodiyotga ta'siri so'nggi yillarda ko'plab tadqiqotlarning diqqat markazida bo'lib kelmoqda. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, innovatsiyalar iqtisodiy rivojlanishning harakatlantiruvchi kuchi sifatida keng e'tirof etiladi va bozor taraqqiyotini tezlashtiruvchi asosiy omil hisoblanadi. Tadqiqotlarga ko'ra, innovatsiyalardan keng foydalanish zamonaviy dunyoda tadbirkorlikni sezilarli darajada rivojlantirishi mumkin. Zamonaviy innovatsion texnologiyalarni joriy etish korxonalar uchun ijobiy qadam sanalib, ularning axborot tizimlari bilan samarali integratsiyasi makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni va korporativ ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni sezilarli

darajada yaxshilaydi. Bu esa boshqaruv qarorlari sifatini oshirishga va axborot jarayonlarining samaradorligini kuchaytirishga olib keladi, pirovardida ijtimoiy-iqtisodiy, ilmiy-texnik va madaniy hayot ko'rsatkichlarini yuksaltiradi. Adabiyotlarda keng miqyosli axborotlashtirish va zamonaviy raqamli texnologiyalarning rivojlanishi yalpi ichki mahsulot (YaIM) o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi, global iqtisodiy samaradorlikni tubdan o'zgartirishi ta'kidlanadi. Global tarmoqlar va raqamli qurilmalar iqtisodiy o'sishning hal qiluvchi drayverlari sifatida ko'rsatiladi, ularning tarmoqlararo ahamiyati yuqori baholanadi va ijtimoiy-iqtisodiy sohalar bilan integratsiyasi batafsil yoritiladi. Boshqa bir tadqiqotda esa, raqamli iqtisodiyotning turli tarmoqlar va sohalar taraqqiyoti va evolutsiyasiga chuqur ta'siri har tomonlama o'rganilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalarni integratsiya qilish savdo, moliya va transport kabi ko'plab iqtisodiy sohalarda sezilarli o'sishni ta'minlovchi muhim katalizator bo'lib xizmat qiladi. Bundan tashqari, raqamli iqtisodiyot innovatsion biznes modellarini rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. U tashkilotlar va tarmoqlar ichida operatsion xarajatlarni kamaytirishga va umumiy samaradorlikni sezilarli darajada oshirishga samarali hissa qo'shadi. Natijada, ushbu tadqiqot hukumatlar va xususiy kompaniyalar raqamli iqtisodiyotning murakkabliklarini muvaffaqiyatli boshqarish va barqaror taraqqiyotni ta'minlash uchun uning sezilarli foydalari va potentsial qiyinchiliklari yoki xatarlarini sinchkovlik bilan hisobga oladigan tezkor va moslashuvchan strategiyalarni shakllantirishi zarurligini ta'kidlaydi.

Mavjud adabiyotlar raqamli transformatsiyaning umumiy iqtisodiy o'sishga, innovatsion faoliyatga va tarmoqlarning samaradorligiga ta'sirini keng yoritgan bo'lsa-da, mintaqaviy iqtisodiy siyosat va mahalliy tarmoqlar iqtisodiyotining raqamlashtirish jarayonidagi o'zaro uyg'unligi mexanizmlari, samaradorlikni ta'minlash modellari va barqaror mintaqaviy rivojlanish istiqbollari borasida chuqur ilmiy tahlillarga bo'lgan ehtiyoj saqlanib qolmoqda. Ushbu maqola mazkur bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan bo'lib, mintaqaviy siyosat va tarmoqlarning raqamli asrda qanday qilib o'zaro hamkorlik qilishi mumkinligini o'rganadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot sifatli, analitik va konsepsiyaviy yondashuvlarga asoslangan bo'lib, raqamli transformatsiya sharoitida mintaqaviy iqtisodiy siyosat va tarmoqlar iqtisodiyotining o'zaro uyg'unligini tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot jarayoni quyidagi asosiy bosqichlarni o'z ichiga oladi:

Nazariy asoslarni tahlil qilish: Raqamli transformatsiya, mintaqaviy iqtisodiy siyosat va tarmoqlar iqtisodiyoti kabi asosiy tushunchalarning nazariy-metodologik asoslari o'rganiladi. Bunda innovatsiya nazariyasi, tarmoq iqtisodiyoti va endogen o'sish nazariyasi kabi iqtisodiy konsepsiyalar diqqat markazida bo'ladi.

Adabiyotlar sharhi: Mavzuga oid xalqaro va mahalliy adabiyotlar, ilmiy maqolalar, hisobotlar, tahliliy materiallar tizimli ravishda ko'rib chiqiladi va tanqidiy tahlil qilinadi. Xususan, raqamli iqtisodiyotning turli tarmoqlarga ta'siri va innovatsiyalarning iqtisodiy rivojlanishdagi roli haqidagi mavjud dalillar integratsiya qilinadi.

Konseptual tahlil: Raqamli transformatsiyaning mintaqaviy iqtisodiyotga ta'siri, mintaqaviy iqtisodiy siyosatning raqamli asrdagi o'ziga xos xususiyatlari va tarmoqlar iqtisodiyotining moslashuv jarayonlari konseptual jihatdan tahlil qilinadi.

Uyg'unlik mexanizmlari va modellarini identifikatsiya qilish: Mintaqaviy siyosat va tarmoqlar iqtisodiyoti o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlovchi samarali mexanizmlar va modellar (masalan, Smart Specialization Strategy, Triple Helix) aniqlanadi va ularning amaliy qo'llanilishi imkoniyatlari baholanadi.

Samaradorlik va istiqbollarni baholash: Raqamli transformatsiya sharoitida mintaqaviy rivojlanishning erishilgan samaradorligi va kelajakdagi istiqbollari tahlil qilinadi, shuningdek, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar va xatarlar ham ko'rib chiqiladi.

Tavsiyalar ishlab chiqish: Tadqiqot natijalariga asoslanib, siyosatchilar va manfaatdor tomonlar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Metodologiya ko'p tarmoqli yondashuvni o'z ichiga olib, iqtisodiyot, mintaqashunoslik, innovatsiyalar va davlat siyosati fanlari bilimlarini birlashtiradi. Bu esa muammoni har tomonlama va chuqur o'rganish imkonini beradi.

Xulosa

Raqamli transformatsiya zamonaviy iqtisodiyotning hal qiluvchi harakatlantiruvchi kuchiga aylangan bir davrda, mintaqaviy iqtisodiy siyosat va tarmoqlar iqtisodiyotining o'zaro uyg'unligi barqaror rivojlanishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tadqiqot raqamli texnologiyalarning innovatsion faoliyatni rag'batlantirish, iqtisodiy samaradorlikni oshirish va yangi biznes modellarini shakllantirishdagi fundamental rolini ko'rsatdi. Mintaqaviy siyosatning raqamli asrdagi o'ziga xosligi uning moslashuvchanligi, raqamli infratuzilma va inson kapitalini rivojlantirishga qaratilganligi bilan belgilanadi. Tarmoqlar esa raqamlashtirish jarayonlariga moslashib, ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish

va boshqaruv jarayonlarida sezilarli o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Mintaqaviy siyosat va tarmoqlar iqtisodiyoti uyg'unligini ta'minlash uchun integratsiyalashgan raqamli strategiyalar, tarmoqlararo hamkorlik platformalari, raqamli innovatsiya hablari va maqsadli investitsiyalar kabi mexanizmlar hal qiluvchi rol o'ynaydi. "Aqlli ixtisoslashuv strategiyasi" va "Uchlik spiral" kabi modellar ushbu uyg'unlikka erishish uchun samarali ramkalarni taklif etadi. Ushbu uyg'unlikka erishish mintaqaviy raqobatbardoshlikni oshirish, barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash va aholining hayot sifatini yaxshilashga olib keladi. Biroq, raqamli bo'linish xavfini kamaytirish, kiberxavfsizlikni ta'minlash va doimiy moslashuvchanlikni saqlash kabi qiyinchiliklar ham mavjud. Kelajakdagi tadqiqotlar turli mintaqalardagi raqamli siyosatlarning empirik ta'sirini baholashga, shuningdek, sun'iy intellekt va avtomatlashtirishning mintaqaviy mehnat bozorlariga uzoq muddatli ta'sirini o'rganishga qaratilishi mumkin. Raqamli infratuzilmani rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berish: Keng polosali internet, mobil aloqa va ma'lumotlar markazlariga investitsiyalarni ko'paytirish. Inson kapitaliga sarmoya kiritish: Raqamli ko'nikmalarni oshirish, IT-mutaxassislarni tayyorlash va qayta tayyorlash dasturlarini kengaytirish. Innovatsion ekotizimlarni rivojlantirish: Raqamli innovatsiya hablari, akseleratorlar va venchur kapitalni qo'llab-quvvatlash orqali innovatsion muhitni shakllantirish. Davlat-xususiy sheriklikni mustahkamlash: Raqamli loyihalarni amalga oshirishda davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni chuqurlashtirish. Moslashuvchan tartibga solish doiralarini yaratish: Raqamli texnologiyalar va biznes modellarining tezkor rivojlanishiga mos keladigan tartibga solish mexanizmlarini joriy etish. Ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish: Mintaqaviy strategiyalarni ishlab chiqishda ma'lumotlar tahlilidan keng foydalanish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Porter, M. E. (2001). Strategy and the Internet. Harvard Business Review, 79(3), 62-78. – <https://hbr.org/2001/03/strategy-and-the-internet>
2. Schwab, K. (2017). The Fourth Industrial Revolution. Crown Business. – <https://www.weforum.org/about/the-fourth-industrial-revolution-by-klaus-schwab/>
3. European Commission. (2017). A renewed industrial policy strategy. COM(2017) 479 final. – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52017DC0479>
4. Foray, D. (2009). The Smart Specialisation Approach: An Intellectual Journey. European Commission, JRC-IPTS Working Paper. –

=====

https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/20182/84450/JRC54512_FORAY_S3_INTELLECTUAL_JOURNEY.pdf

5. Castells, M. (2010). The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society, and Culture, Vol. I. Second Edition. Wiley-Blackwell. – <https://www.wiley.com/en-us/The+Rise+of+the+Network+Society,+2nd+Edition-p-9781444356491>

